

Aktuálne napätie v sino-japonských vzťahoch

[Bruno Hromý](#) | 20.06.2005

Aprílové masové protesty Číňanov, navonok zdôvodňované ako reakcia na japonskú učebnicu histórie, bagatelizujúcu vojnové zločiny japonských vojakov v okupovaných krajinách odhalili svetovej verejnosti neprijemnú skutočnosť, že politické a bezpečnostné vzťahy v oblasti východnej Ázie nie sú ani zďaleka také bezstarostné, či dokonca priateľské, ako sa ich niektorí činitelia snažia prezentovať. Za najčastejší dôvod ostrej čínskej reakcie, ktorý bol vo svetovej a osobitne japonskej tlači označený za prehnaný, sa uvádza odpor čínskych vládnych kruhov voči uchádzaniu sa Japonska o miesto stálego člena Bezpečnostnej rady OSN (BR OSN).

V tejto súvislosti však vzniká potreba objasniť dva zásadné prvky celého konfliktu: Prvým je fakt, že Čína nie je jedinou mocnosťou, či krajinou regiónu, ktorá odmieta Japonské členstvo v BR OSN, je však jediná, ktorá má na negatívny postoj prostriedky a závažný dôvod. S protestmi čínskej verejnosti sa síce potichu, ale dôsledne stotožnili v podstate všetky krajiny, ktoré zažili vojnové besnenie japonských vojsk, dodnes nepočuli relevantné slovo ospravedlnenia z úst oficiálnych japonských kruhov a sú preto odôvodnene znepokojené rastúcimi ambíciami národa, ktorý sa dodnes nestotožnil so svojou ázijskou príslušnosťou.

Vzhľadom na pretrvávajúci spor a postoj ohľadom Kurilských ostrovov a i historické spory privítalo čínsku reakciu i Rusko, ktorému prišla de facto veľmi vhod. Možno totiž predpokladať, že v prípade hlasovania o podpore japonského kresla v Bezpečnostnej rade by sa postavilo na stranu Číny. Súčasným spôsobom však ako zlý trucovitý tovariš regionálnej bezpečnosti vyznieva len ČĽR.

Nie celkom úprimný postoj Japoncov voči uznaniu vlastných vojnových zločinov proti ľudskosti len zvyrazňuje „ospravedlnenie sa“ premiéra Koizumiho na Ázijsko-africkom summite v indonézskej Jakarte 22. apríla tohto roku, kde viac-menej len zopakoval to isté, čo jeho predchodca Tomiichi Murajama pred desiatimi rokmi počas osláv 50-teho výročia skončenia druhej svetovej vojny: „V minulosti, počas koloniálnej nadvlády a agresie spôsobilo Japonsko rozsiahle škody a utrpenie ľudu mnohých krajín, najmä ázijských. Japonsko s pokorou a hlbokou ľútosťou čelí tejto historickej skutočnosti a úprimné ospravedlnenie má navždy hlboko vryté do pamäti.“

Oficiálne oľutovanie z úst predsedu japonskej vlády, čo je v tamojšom politickom systéme málo významný post, obzvlášť s prihliadnutím na frekvenciu, s akou sa na ňom japonskí politici striedajú a ktorý prekonáva azda len talianska parlamentná prax, vyznieva ako výsmech, či dokonca provokácia okolitých štátov. Džuničiró Koizumi totiž nevybočil z dlhého radu japonských premiérov, ktorí každoročne vzdávajú úctu padlým v šintóistickej svätyni Jasukuni, kde je okrem radových vojakov pochovaných aj 14 odsúdených vojnových zločincov triedy A.

Susedia Japoncov vôbec nepotrebujú prázdne neúprimné vyjadrenia, podávané s dávkou arogantnej blahosklonnosti. Naopak, chcú vidieť konkrétne skutky japonského vedenia – nazývať inváziu inváziou, masaker a zločiny zločinmi, nie „stretom“ alebo „incidentom“ a ukončenie návštev Jasukuni. Takisto podstatne vhodnejším a pre poškodené ázijské krajiny prijateľnejším zadosťučinením by bolo ospravedlnenie z úst jediného skutočného zástupcu Japoncov - cisára Akihita, keďže jeho otec Hirohito bol vojnovým symbolom japonskej agresie a odsúdeniu unikol najmä vďaka osobnému zásahu generála McArthur.

Vo vzťahu k Číne a jej ľudu sú gestá „á la Jakarta“ obzvlášť dehonestujúce, najmä

potom, čo zahraničný rezort toho istého premiéra Koizumiho vo svojej výročnej „Diplomatickej modrej knihe“, vykreslil ČĽR ako „vážny problém, ohrozujúci národnú bezpečnosť, suverenitu a iné práva Japonska“, čím zašiel ešte ďalej, ako podobná výročná správa americkej zahraničnej služby.

Druhým dôvodom, ktorý vzťahom spolupráce nepomohol je japonsko-americké vyhlásenie Tchajwanskej úžiny za spoločný strategický priestor a vehementné protesty Japonska voči Európskou úniou navrhovanému zrušeniu embarga na vývoz zbraní do Číny, čím sa ako jediná krajina postavilo na stranu USA.

Niet sa preto čo čudovať, že čínska vláda prostredníctvom vlastnej obdoby parlamentu – Celočínskeho zhromaždenia ľudových zástupcov (CZĽZ) na svojom každoročnom zasadnutí prijala 14.marca 2005 Zákon o neoddeliteľnosti Tchaj-wanu, čím splnomocnila čínsku armádu zasiahnuť v prípade tchajwanských aktivít smerom k vyhláseniu nezávislosti a jednoznačne ukázala Japonsku a USA hranicu vlastnej zhovievavosti voči zasahovaniu do vnútorných záležitostí ČĽR.

Táto de facto oprávnená reakcia Číny Japonsko zaskočila a dokonca vyľakala - japonskí vládni činitelia nie sú takí naivní, aby očakávali vojenský zásah USA proti svojmu druhému najväčšiemu obchodnému partnerovi – Číne, navyše pre ostrov, ktorého právnu subjektivitu neuznávajú, hoci ich formálne spája bezpečnostná zmluva a navyše v období, keď USA presúvajú svoje jednotky z Južnej Kórey.

Japonské provokácie voči Číne sa môžu zdať v aktuálnom období nepochopiteľné, najmä ak vezmeme do úvahy stav, keď sú po prvý raz za 2 tisícročia obe krajiny rovnako vplyvné, ďalej ich pokračujúcu spoluprácu pri riešení severokórejskej otázky a takmer ideálnu východiskovú pozíciu Japonska na sprostredkovanie užšej

spolupráce medzi Čínou a USA. Okrem toho, pokiaľ ide o oblasť pôsobnosti, má Japonsko ďaleko lepšie predpoklady stať sa regionálnym prostredníkom, ako Austrália či Južná Kórea.

Užšiu spoluprácu namiesto konfrontácie naznačuje aj hospodárska spolupráca a obchodná výmena medzi oboma susedmi: v roku 2004 vystriedala Čína USA na pozícii najväčšieho vývozného teritória pre japonské tovary a služby, jej prudký hospodársky rast pomáha Japoncom prekonávať ťažkú ekonomickú krízu, z ktorej sa spamätáva viac ako desaťročie. V Číne pôsobí vyše 16 tisíc japonských spoločností (niektoré zdroje hovoria až o 30-tisíc firmách) a vzájomný obrat prekonal 200 miliárd USD, teda 20% japonského zahraničného obchodu, pričom japonský prebytok prekročil minulý rok (2004) 20 miliárd USD. Je celkom odôvodnené tvrdiť, že bezproblémové hospodárske vzťahy sú ďaleko dôležitejšie pre Japonsko, ako pre ČĽR.

Zrejme tu niekde je potrebné hľadať príčiny nelogického, takpovediac sebazničujúceho chovania Japonska. Minulý rok bol totiž pre Čínu prelomový v mnohých ohľadoch: v obchodnej výmene preskočila Japonsko vo vzťahu k dvom najväčším obchodníkom sveta – EÚ a USA a počet návštevníkov Číny vlani po prvý raz prekonal počty zahraničných turistov v Japonsku.

Vyslaním prvého posádkového letu do vesmíru sa Čína definitívne zaradila medzi vesmírne veľmoci a jej rastúci hospodársky vplyv a významný vojenský rozpočet ide ruka v ruke s politickým vplyvom nielen v Ázii. Svetovej prestíži Číny celkom iste prospeje aj organizovanie letných Olympijských hier v Pekingu v roku 2008, ktoré Číňania hrdo vnímajú ako ocenenie pokroku celej krajiny.

Takisto je potrebné pripomenúť, že obe krajiny, predovšetkým však Japonsko, sú chudobné na prírodné zdroje, čo ich robí závislými na plynulom rozvoji medzinárodného obchodu a vzájomnej výmene s dodávateľmi, ako sú Ruská federácia a arabské krajiny. Podpora americkej invázie do Iraku nepomohla obrazu Japonska ani vo svete a dokonca ani u vlastného obyvateľstva, ktoré dalo svoj odpor niekoľkokrát jednoznačne najavo. Navyše, berúc do úvahy veľkosť čínskeho trhu, rast jeho absorpčnej a kúpnej sily možno predpokladať, že v súperení o dodávky surovín bude Japonsko čoskoro ťahať za veľmi krátky koniec lana.

Zo zhrnutia spomenutých okolností a predpokladov vyplýva, že Japonsko sa v stále väčšej miere dostáva do závislosti od obchodno-hospodárskeho partnerstva s Čínou. Pri jej šokujúco závratnom tempe rozvoja a rastu významu stráca Japonsko z roka na rok pozíciu regionálnej jednotky a druhej najväčšej národnej ekonomiky sveta, o ktorú dlho urputne bojovalo. Je pochopiteľné, že s takýmto vývojom udalostí sa Japonci len veľmi ťažko zmierujú.

Je však paradoxné, že Japonsku od skončenia druhej svetovej vojny a americkej okupácie neprekážalo hrať „druhé husle“ či „zástupcu šerifa – USA“, zatiaľ čo sekundovať Číne pri užšej integrácii východoázijskej oblasti mu je očividne proti srsti. Pritom štruktúra a stav ekonomík oboch krajín ich priam predurčujú na udávanie smeru prostredníctvom úzkej spolupráce a partnerstva. Japonské technológie, výrobné postupy a výskum sa ideálne dopĺňajú s nízkonákladovou, pracovitou a učelivou pracovnou silou Číny, s ktorou navyše zdieľajú kultúrne, náboženské a spoločensko-vývojové dedičstvo.

Pri neustálom podpichovaní zo strany krajiny, ktorá sa dodnes nevysporiadala s vlastnou temnou minulosťou a ktorá bez ohľadu na svoj upadajúci vplyv a

obmedzené možnosti skúša trpezlivosť susedov, z ktorých jeden sa v blízkom období prirodzene stane superveľmocou je pravdepodobné, že jedného dňa bude Japonsko pre vlastnú pýchu márne klopať na zatvorené dvere. A doplatí na to len ono samo.